

KAPITTEL 8

Skriving som livsvalg – å være faglitterær forfatter

For en forfatter står skriveprosessen i sentrum av livet. N har tatt dette valget. Han forteller om sin beslutning: *Fra nå av skal jeg bare ...* For N var det et spørsmål om å være dønn ærlig i tekstene sine, noe som betød å oppgi forsøkene på å etterligne andres stil for å kunne utvikle sin egen. Det interessante her er at N snakker om at det er han selv som må være noe, altså dønn ærlig, i tekstene sine. Det dreier seg med andre ord om noe N kan han bli i og gjennom tekstene han skriver. Tekstene og forfatteren blir ett.

Men det koster å gjøre skrivingen til sitt livsvalg. Skrivning tar veldig mye tid, og man må gjerne isolere seg eller reise bort for å få det til. Stillesitting er heller ikke til å unngå. Så hvorfor velge skriving, når man risikerer å pådra seg dårligere helse, svekket sosialt nettverk og attpåtil kanskje gå glipp av karrieremuligheter fordi man har valgt å følge forfatterdrømmen? Vel, for noen dreier det seg om en fascinasjon, som N: «Jeg har noe alvorlig på hjertet, og det er at naturen er en stor, dyp, alvorlig og gåtefull verden.» Det er det gåtefulle ved verden som driver N, og som han vil utforske og formidle. For andre er det ønsket om å skape noe unikt, som Karl Ove Knausgård skriver om i første bind av *Min kamp*, den «ambisjonen om å en gang skrive noe helt enestående» som har preget hele hans voksne liv. En slik ambisjon trenger stor plass.

Så finnes det også noen utvendige motiver for å ville skrive, som ønske om berømmelse eller å tjene penger. Ingen av de som har bidratt til denne boka har dette som motiv, og det ville, ifølge den bestselgende forfatteren Stephen King være ødeleggende. Skrivningen må gå ut på å gjøre noe som er *sant* – ellers blir det dårlig litteratur.⁹⁶ For faglitterære skrivere er det nok heller snakk om å skrive på tross av at det ikke lønner seg,

---

96 King, *On Writing*.

ut fra en indre motivasjon. Men det finnes åpenbart også noen gleder ved selve skrivehandlingen, som å være i en tilstand av *flyt* der opplevelsen av tid og sted endrer seg eller i en viss forstand oppheves.⁹⁷ Flyten er også en kvalitet ved teksten når den åpner seg og skaper opplevelser for andre. Den gleden som kan føles når man skriver med tanke på en leser – omsorgen for leseren – er også en slags *etisk* holdning. Forestillingen om at vi ikke skriver bare for oss selv, er en del av det som gjør skrivingen meningsfull, slik A erfarte.

Når det å skrive først er blitt et livsvalg, kan det til tider fortone seg som å ha inngått en slags djevlepakt som går ut på å *måtte* skrive. Har man først «blitt forfatter», er det vanskelig å se hvordan man kan være lykkelig uten å skrive – eller kanskje er det mer riktig å si at forfattere må skrive for å oppleve mening og slippe unna kjedsomhet, rastløshet, lede, kanskje også en viss gremmelse over det trivielle og det materialistiske, ikke-skapende livet. Når man har gått inn i sin egen bok, vil utsiden for alltid være utside, mens fantasien lever der inne.

Gs historie: Noen ganger lurer jeg på om skrivinga har ødelagt livet mitt

G er en kvinne midt i 50-årene med flerfaglig utdanning og doktorgrad. Hun arbeider i en akademisk støttefunksjon med tid til egen forskning. G har utgitt artikler, bokkapitler og bøker, og har skrevet både alene og sammen med andre. Før hun begynte å studere, reiste hun i flere land og arbeidet i ikke-akademiske bransjer. Hun synes selv at hun kom sent i gang med den akademiske karrieren, men kjente seg hjemme på universitetet og var tidlig motivert for å publisere og gjøre seg gjeldende i fagfeltet.

Siden G er alenemor og studerte mens barna var små, var tiden kostbar, spesielt egentiden. Med barn som alltid var hjemme, og større skrivearbeid som måtte leveres, trengte hun å finne en dagsrytme som gjorde det mulig å skrive og samtidig ivareta en liten familie. I mange år skrev G tidlig om morgenen, og oppmuntret barna til å sove så lenge som mulig i helgene. Når skrivingen var unnagjort, var det tid til å gjøre alt det andre, mens

---

97 Csikszentmihalyi, *Flow: Optimalopplevelsens psykologi*.

skriveprosjektet surret og gikk i bakhodet. Selv om barna for lengst har flyttet ut, har G beholdt den samme livsrytmen. I helgene legger hun sjelden planer, slik at det alltid er mulig å gå rett til skrivebordet. Etter at G i mange år har hatt som sitt fremste mål å lage rom for å kunne skrive, har alle andre aktiviteter blitt et slags bakteppe eller materiale for skriveprosessen.

G: «Det kan være utrolig kjedelig, slitsomt og tungt å skrive; men hver gang jeg får en luke i livet, får jeg en ny idé som jeg kan fylle den med, og da har jeg alltid glemt hvor slitsomt det var å fullføre den forrige. Hele resten av livet dreier seg egentlig bare om å lage plass til å skrive ... selv om jeg ikke alltid er klar over det selv.»

Når G er i gang med et skriveprosjekt, vil hun bare jobbe: «Det er veldig godt å ha en rytme. Jeg kan jobbe med tekst om morgenen, og når jeg er ferdig med det, kan jeg arbeide i huset og hagen. Det ene hjelper det andre.» Andre ganger spør hun seg selv om skrivingen har ødelagt livet hennes. Grunnen er at det er så vanskelig å *ikke* skrive. Rytmen, og vanen med å forsake, har fått overtaket.

De beste fasene i skriveprosessen for G er begynnelsen og mot slutten: først, når ideene formerer og forgrener seg, og senere, når delene av et større arbeid fletter seg sammen til sin endelige form og ordene faller på plass.

G: «I den siste delen av arbeidet, når jeg ferdigstiller og reviderer, da er det mulig å være sosial uten at jeg risikerer å ødelegge det jeg skriver på. Men i den første fasen må jeg være mer forsiktig. Jeg trenger å være mye aleine for at ideene skal få rom til å utvikle seg. Et par ganger har jeg latt meg overtale til å snakke om et prosjekt før det var klart, og da gikk lufta ut av hele prosessen ... og det ble ingen bok.»

G valgte tidlig sin vei, men skjønnte først senere hva hun hadde gjort. Som student skrev hun en korttekst for et studenttidsskrift som handlet om å finne ut av hva faget – som var pedagogikk – gikk ut på. Utgangspunktet var en spenning i fagets selvforståelse, der én foreleser hadde sagt at det dreide seg om x , mens en annen sa det motsatte, altså *ikke- x* . «Vi måtte selv finne ut av det, og det syntes jeg var gøy.»

G: «Pedagogikk er kanskje et spesielt fag fordi det er så vanskelig å vite hva du er blitt når du har studert det. Hva er en pedagog? Det er ikke en lærer, ikke en ekspert på å undervise, slik som mange kanskje tror. Så det

var et spørsmål som vi måtte finne ut av, og det inspirerte meg.» Teksten G skrev handlet om valget mellom *enten* å gjøre de smarte karrierevalgene og komme på innsiden av akademias moter, men kjede vettet av seg, *eller* gjøre noe vesentlig, som man trodde på, og akseptere et liv i randsonen. «Valget mitt var vel egentlig klart allerede den gangen, og sånn har det blitt. Jeg har aldri nådd helt opp i konkurransen om stillinger, men jeg har fått mye ros for forskninga mi, og har mange lesere ... Folk har til og med kommet reisende fra land langt borte for å treffe meg, bare fordi de har lest tekster jeg har skrevet. Det føles egentlig ganske absurd.» G har deltatt i academia, men i en slags libero-posisjon: «Jeg har kunnet velge mine temaer og fått anledning til å utvikle min egen, faglige stemme som ... gjør at jeg kan si ting som ingen andre sier. Det har vel blitt omtrent sånn som jeg valgte, eller forutså, den gangen som student.»

I studietiden skrev G både fagkritiske og utforskende tekster. En nøkkelhendelse for G var da hun spurte en lærer – under et oppgaveskrivingskurs på mellomfag – om hva man måtte tenke på dersom man ønsket å publisere teksten sin, og denne læreren svarte at «nå tror jeg ikke vi skal tenke på å publisere på dette nivået.» Men det var akkurat det G gjorde, hun publiserte mellomfagsoppgaven i et fagtidsskrift, og henvendte seg aldri mer til denne læreren: «Jeg mista helt respekten for ham, faglig og personlig. Men kanskje var det for mye forlangt at han skulle 'se meg', som student. Han var jo selv fra en generasjon universitetslærere som nesten ikke publiserte.»

G trekker fram flere nøkkelhendelser som bærer preg av avvisning og motstand: «På hovedfag ble jeg frosset ut av forskergruppa der jeg hadde stipend, på grunn av at jeg kom fram til konklusjoner som ikke passet med mandatet forskergruppa hadde med sine partnere. De sluttet helt å snakke med meg ... etter at jeg hadde vært til veiledning med professoren som ledet gruppa. Neste dag i lunsjen var det ingen som hilste på meg, og jeg måtte sitte utenfor sittegruppa og spise maten min aleine.» Senere, forteller G, har andre forskere kommet til de samme konklusjonene som hun gjorde i sin hovedfagsoppgave. Og da oppgaven var levert og utgitt som rapport, kom professoren bort og gratulerte henne med arbeidet. «Jeg er så stolt av deg», sa han. Den rosen var ganske bittersøt, sier hun, «men det følte som en slags oppreisning, og jeg er glad for at jeg ikke lot

meg knekke, selv om jeg lå under dyna og leste tegneserier i to uker etter den veiledningen.» Hovedoppgaven ble senere til en artikkel i et kjent tidsskrift. «Redaktøren var veldig dyktig; han ba meg om å spisse påstandene mine og pusha meg så langt han kunne. Og det gjorde jeg – jeg ble veldig tydelig, for jeg hadde ingen ting å tape. Jeg kommer aldri inn i akademia allikevel, tenkte jeg, så da kan jeg like godt bare dra på. Så slapp jeg i alle fall en lang karriere med kjedelig, mainstream forskning.»

Et annet eksempel G trekker fram, er en karakteristikk hun har fått som fagskriver. I vurderingen av hennes doktoravhandling skrev komiteen at G var «egensindig», «akkurat som om jeg var en slags ulydig kvinne, i stedet for å si, for eksempel, at jeg var en original, selvstendig tenker. Egensindig, det er ikke et norsk ord engang, men det tyske ordet, *eigensinnig*, det er virkelig ikke et ord med gode konnotasjoner.»⁹⁸

G forteller at hun har brukt denne og lignende hendelser som inspirasjon og springbrett for å skape sine egne artikler og bøker. «Når det først ble sånn som det ble, så har jeg brukt den sårede stoltheten og det vakuumet som oppstår etter en skuffelse, til å la noe nytt få komme fram. Det har skjedd meg flere ganger ... at jeg har blitt behandlet dårlig av en maktperson og deretter latt det gå og koke i noen dager, før jeg kommer opp med en kjempegod, ny idé. Jeg har tenkt at jeg trenger ikke dere; jeg kan lage noe enda bedre enn dere gjør! Dette har faktisk fungert ganske godt for meg ... dessverre. Hvis jeg skal se positivt på det, hadde jeg kanskje ikke klart å bli så selvstendig som jeg er, hvis det ikke hadde vært for de ganske smertefulle erfaringene jeg har fra akademia.»

---

98 På <https://en.langenscheidt.com/german-english/eigensinnig> oversettes *eigensinnig* til *obstinate*, *stubborn*, *headstrong*, *wilful*, *pigheaded* og *mulish*.

